

چکیده

این مقاله توصیفی-تحلیلی، به تبیین نقش محوری توحید به عنوان بنیادی‌ترین اصل اعتقادی اسلام در شکل‌گیری و استمرار پدیده بیداری اسلامی از منظر اندیشه آیت الله خامنه‌ای می‌پردازد. با تمرکز بر میانی فکری و نظری ایشان، نشان داده خواهد شد که چگونه توحید نه تنها یک مفهوم الهی، بلکه یک ایدئولوژی زندگی‌ساز و انقلابی است که مسیر حرکت جوامع اسلامی را در جهت بازگشت به ارزش‌های اسلامی و مقابله با نظام‌های سلطه‌گر مشخص می‌کند. این تحقیق با تحلیل سخنان و مکتوبات مقام معظم رهبری، به تبیین ابعاد مختلف تأثیر توحید بر حوزه‌های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بیداری اسلامی می‌پردازد و جایگاه آن را به عنوان عنصر کلیدی در تحقق تمدن نوین اسلامی تبیین می‌کند. آنچه مسلم است؛ بیداری اسلامی اگر بر پایه توحید، مشارکت مردمی، فرهنگ دینی و مقاومت در برابر تفرقه و دشمنی بنا شود، مسیری پایدار و عزتمند خواهد داشت. تحلیل بیانات رهبر انقلاب نشان می‌دهد بیداری نه تنها متوقف‌ناشدنی است، بلکه رمز ماندگاری آن، فهم عمیق معنوی، تمدنی و سیاسی است.

کلیدواژه ها: آیت‌الله خامنه‌ای، توحید، شکل‌گیری بیداری اسلامی، استمرار، اندیشه سیاسی اسلامی

۱- مقدمه

توحید به معنای وحدت و یکپارچگی همه‌ی جهان و خویشاوندی تمام اجزاء و عناصر آن است؛ چون سلسله جنبان آفرینش یکی است و همگان از یک مبداء و منشاءاند و خدایان و آفرینندگان مختلف، دست اندر کار آفرینش و گردش جهان نبوده‌اند، پس این همه اجزاء یک مجموعه اند و کل جهان یک واحد است و دارای یک جهت‌گیری (ایزدی و همکاران ۱۳۵۶). توحید در سرسپردگی و اطاعت؛ خود به خود ایجاب می‌کند که خداپرستان هر جا پای مسائل دینی و الهی به میان آید، یکسره تسلیم حکم و وحی الهی باشند اعمال نظر و سلیقه شخصی را کنار بگذارند تا وحدت و همبستگی آنان محفوظ بماند و دچار صف بندی مذهبی تفرقه اندازان داخلی نشوند (بهشتی ۱۳۵۶). اعتقاد به اینکه توحید، ریشه و مایه اصلی دین و سنگ زاویه ای است که همه ی دین بر آن قرار گرفته است. نظریه‌ای که فقط قضایای درباری ماوراءالطبیعه و حداکثر، تزی اخلاقی و عرفانی به شمارآید، بیش از جسم لطیفی نخواهد بود که نمی تواند پیکره ی عظیم ایدئولوژی زندگی‌ساز اسلام را به عنوان یک مسلک اجتماعی به دوش گیرد.... خاصیت این نگرش و برداشت ذهنی از توحید، همین بی خاصیتی و نداشتن نقش فعال است در زندگی به ویژه در زندگی اجتماعی.... در چنین حال و هوایی بود که توحید اسلام به عنوان طرز تفکری که متعهد سامان ویژه‌ای برای زندگی و طراح شکل و قواره‌ی دیگری برای جامعه است، به میدان آمد. و از نخستین گام، ماهیت خود را به عنوان یک دعوت انقلابی برای همه‌ی مخاطبانش - از پذیرنده و منکر - آشکار ساخت. همه دانستند که این پیام، یک نظم اجتماعی و اقتصادی و سیاسی نوین است که با آنچه هم اکنون بر جهان می‌گذرد به هیچ‌رو، سرآشتی و سازگاری ندارد (خامنه‌ای ۱۳۵۶).

بیداری اسلامی، به‌عنوان یک جریان فکری، اجتماعی و سیاسی، بازگشت جوامع اسلامی به حاکمیت قرآن، سنت نبوی و ارزش‌های اسلامی را هدف گرفته است (صوفی نیارکی، ۱۳۵۰). بیداری اسلامی؛ به مجموعه تحولات فکری، اجتماعی و سیاسی جوامع اسلامی در جهت بازگشت به حاکمیت قرآن، سنت و ارزش‌های اسلامی در زندگی سیاسی و اجتماعی و ساخت تمدن اسلامی اطلاق می‌شود. موج بیداری اسلامی در اثر حرکت مصلحان بزرگ دینی در مصر شکل گرفت و تداوم یافت و در سایر کشورهای عربی و اسلامی نیز رونق یافت و امروز ما تأثیرات آن را در سطح بین‌المللی شاهد هستیم. در این میان، اصل توحید نه تنها شالوده‌ی فکری و اعتقادی این حرکت است، بلکه استمرار و پویایی آن نیز در گرو درک عمیق و عملی شدن این اصل اساسی است؛ اصلی که مقام معظم رهبری همواره بر آن تأکید کرده‌اند. وقوع انقلاب اسلامی ایران را می‌توان نقطه عطفی در مسیر بیداری اسلامی و الهام‌بخش جنبش‌های اسلامی معاصر دانست؛ انقلابی که با تکیه بر اصل توحید و بازگشت به ارزش‌های اسلامی، هیمنه استکبار جهانی را در هم شکست و نظام‌های وابسته و مستبد منطقه را به چالش کشید (امان‌رو، ۱۳۹۴).

اگر امروز قشرهای مختلف ملت ها، از علمای دینی تا گویندگان و نویسندگان و روشن بینان متعهد، قیام همه جانبه نکنند و با بیدار کردن توده های عظیم انسانی اسلامی به داد کشورها و ملت‌های تحت سلطه نرسند کشور هایشان بی‌شک به نابودی و وابستگی بیشتر و بیشتر خواهد کشید و غارتگران ملحد شرقی و بدتر از آنها را می‌مکند و شرافت و ارزش‌های انسانی آنان را باد فنا می‌سپارند. (امام خمینی). کشورهای اسلامی و مستضعفان جهان قدرت اسلامی خود را بیابند و از عریده‌های شرق و غرب و وابستگان و تفاله‌های آنان نهراسند و با اعتماد به خداوند تعالی و اتکال به قدرت اسلام و ایمان به پاخیزند و دست جنایتکاران را از کشورهای خود کوتاه نمایند (صحیفه امام خمینی، نشر ۱۳۷۸)

در این زمینه در بستر تحولات پرشتاب جهان معاصر و در پی چالش‌های عنیده‌ای که جهان اسلام با آن مواجه بوده است، پدیده بیداری اسلامی به عنوان یک جنبش فکری، اجتماعی و سیاسی گسترده، افق نوینی را پیش روی ملت‌های مسلمان گشوده است. که ریشه در بازگشت به خویشتن اسلامی و تأکید بر آموزه های اصیل دین مبین اسلام دارد، هدفی جز احیای عزت و استقلال امت اسلامی و حرکت به سوی تشکیل تمدن نوین اسلامی را دنبال نمی‌کند در این میان، رهبر انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی)، به عنوان یکی از برجسته ترین نظریه پردازان و راهبران این حرکت، همواره بر نقش بنیادی و بی‌بدیل «توحید» در شکل‌گیری و استمرار این بیداری تأکید ورزیده اند.

آیت‌الله خامنه‌ای از جمله متفکران نواندیش دینی است که از قبل از انقلاب اسلامی تا کنون در عرصه اندیشه دینی و سیاسی حضور فعال دارند و وجود آثار مکتوب فراوان از ایشان گستره‌ی وسیعی از اندیشه سیاسی را در دسترس قرار داده است. این تحقیق با هدف توصیفی از توحید در

¹ طلبه سطح ۲ حوزه حضرت زهرا (س) میبد یزد

اندیشه امام خامنه ای با این ادعا نگاشته شده است. ایشان دارای فلسفه سیاسی منسجم، منطقی و نظاممند در حوزه زندگی اجتماعی، شهروندی، شهرسازی بر مبنای فکری و اعتقادی مبتنی می‌باشد. پرچمدار بیداری اسلامی در اندیشه سازی؛ مقام معظم رهبری است که در تداوم راه امام و انقلاب، با سخنان و پیام‌های خود خطاب به جنبش آزادی بخش جهان اسلام و مسلمانان جهان موجب افزایش مقاومت جنبش‌های اسلامی شده و تأثیرات بسیار زیادی را در جهان اسلام و بازیابی و هویت دینی بر جای گذاشته است. تحلیل بیانات رهبری می‌تواند در موضوع توحید در شکل‌گیری و استمرار بیداری اسلامی ما را رهنمون سازد. از این‌رو تحقیق حاضر عهده دار پاسخگویی به این سؤال است که با توجه به دیدگاه آیت الله خامنه‌ای چگونه توحید می‌تواند در شکل‌گیری و استمرار بیداری اسلامی اثر گذار باشد؟ دیدگاه توحیدی و ابعاد نگرش حضرت آقا چیست؟ و نقش اساسی توحید در شکل‌گیری بیداری اسلامی چگونه است؟ و چگونه می‌توان به وسیله توحید بیداری اسلامی را در جهان استمرار داد؟

۱-۱ پیشینه تحقیق

منابع متعددی از جمله مقاله «بررسی ابعاد و مؤلفه های بیداری اسلامی از منظر مقام معظم رهبری؛ نویسنده احسان مصطفی پور و مریم ثابتی» که به بررسی مؤلفه های بیداری اسلامی پرداخته مقاله ی «کارکرد توحید اجتماعی در بازسازی تمدن اسلامی و الزامات آن با تأکید بر قرآن و اندیشه های آیت الله خامنه ای؛ نویسنده محمد عرب صالحی و فریده پیشوایی» همچنین کتاب های متعددی در زمینه اندیشه های حضرت آیت الله خامنه ای مد ظله العالی مانند: «منظومه فکری حضرت آقا» و «بیداری اسلامی هویت تمدنی و چالشهای پیش رو نویسنده نقی صوفی نیارکی» ولی کسی تا به حال به نقش توحید در شکل‌گیری و استمرار بیداری اسلامی به طور خاص نپرداخته در این مقاله با محوریت تبیین نقش توحید و استمرار آن در بیداری اسلامی بر اساس اندیشه رهبر معظم انقلاب اسلامی می‌پردازد و تلاش می‌کند نشان دهد چگونه اندیشه توحیدی می‌تواند راهگشای امت اسلامی در مسیر تحقق تمدن اسلامی باشد.

۲- مفهوم شناسی

توحید: واژه «توحید» مصدر باب «تفعیل» و به معنای «یگانه دانستن» است. ریشه این کلمه «وحد» و به معنای انفراد است و از این رو «واحد» به چیزی اطلاق می‌شود که جزء ندارد (مفردات راغب اصفهانی، نشر مرتضوی، ۱۳۸۸، ص ۵۵۱) توحید در اصطلاح به معنای یگانگی خدا و اعتقاد به یکتایی اوست. و اینکه در مقام فکر و اندیشه، شریک و رقیبی در آفرینش جهان هستی و برقراری نظم آن، برای او قایل نشویم و در مقام عمل، جز در برابر او، برای هیچکس و هیچ چیزی سر تعظیم فرود نیاورده و آن را سجده و پرستش ننماییم (مجلسی بحر الانوار جلد ۳ ص ۲۰۹).

بیداری ضد خواب است و در معنای فعال شدن هوش (آگاهی) به کار می‌رود و بیداری اسلامی به مفهوم زنده شدن دوباره در پرتو اسلام اصیل است؛ به بیان دیگر ، در معنای تجدید حیات اسلام در کالبد فرد و جامعه به کار می‌رود که در پناه استقلال، عدالت و آموزه‌ها و ارزش‌ها و ارزش‌های متعالی خداوند بار دیگر زنده می‌شود یا حیات می‌یابد. بیداری اسلامی یعنی دعوت مجدد به اسلام احیای ارزش‌های اسلامی و دعوت به سوی احیای ارزش‌های اسلامی است. (ولایتی همایش سفیران فرهنگی ۱۳۸۴)

بیداری اسلامی، اصطلاحی است که روح خفته اسلام را در مقاومت ما در برابر استبداد به یاد می‌آورد -استبدادی که از رشد طبیعی جوان‌های آگاه در جوامع ما پیشگیری کرده است. ظلم و استبداد باعث به وجود آمدن استعمار امپریالیسم و کاپیتالیسم شده است که تلاش می‌کند. سرمایه، مواد و منابع طبیعی جوامع را به غارت ببرد و کنترل اجتماعی و سیاسی آن‌ها را به دست بیاورد که این مسئله به زوال سیاسی در جنبش‌های مقاومت انجامیده است.

۳- یافته‌ها

یافته های تحقیق مورد نظر بیشتر با تحلیل بیانات رهبری و دیدگاه توحیدی ایشان می‌باشد؛ برای این‌که بتوانیم توحید را از اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای تبیین نماییم؛ ابتدا با مراجعه به قرآن و روایات و دیدگاه رهبری نقش توحید را بررسی کنیم. بعد از آن سعی خواهیم کرد نقش توحید را در بیداری اسلامی تبیین نماییم.

۱-۳ توحید در قرآن و روایات

الهیات قرآن بیش از هر چیز روی «یگانگی» تکیه کرده و شعار نخستین قرآن این است که : لا اله الا الله غیر از الله خدایی نیست.

این شعار بیش از شصت بار با عبارتهای گوناگون آمده است حتی در این آیه کوتاه دو بار: «ثَنِّدَاللهُ اَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَانِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» (آل عمران آیه ۱۹)

در قرآن بسیار تأکید شده نفی هرگونه‌یام به مناسبت حوادث خونین و تالم بار کاظمین، ۹/۶/۱۳۹۰ رحل قوم نظریه ی بیداری و پایداری با تکیه بریام به مناسبت حوادث خونین و تالم بار کاظمین، ۹/۶/۱۳۹۰ رحل قوم نظریه ی بیداری و پایداری با تکیه بریام به مناسبت حوادث خونین و تالم بار کاظمین، ۹/۶/۱۳۹۰ رحل قوم نظریه ی بیداری و پایداری با تکیه بر مثل و مانند برای خدا: لیس کیمثله شیئا(سوره انبیاء؛ آیه ۲۵)

در قرآن این نکته نیز مطرح شده است که پایه دعوت همه پیامبران و موضوع اصلی وحی به آنان، اعلان یکتایی خدا بوده است. قرآن از زبان نوح و هود و صالح و شعیب (علیهم السلام) آورده که به قوم خود گفتند: «ما لکم من اله غیره» و در مقام نکوهش نصارا که چرا عیسی و مادرش (علیهما السلام) را خدا می‌خوانند، هشدار داده است که در روز رستاخیز ، عیسی (علیه السلام) از این اعتقاد نصارا بیزاری خواهد جست و خواهد گفت همه را به بندگی الله دعوت کرده و بدان مأمور بوده است.

بنابر این معنای اصلی توحید، یگانگی خدا است؛ لکن این یگانگی دو لازمه دارد: یکی این که خداوند شریک نداشته باشد و دیگر این که بسیط باشد، یعنی مرکب از اجزا نباشد؛ در غیر این صورت، یگانگی معنا ندارد

روایتی از امام علی علیه السلام: که می‌فرماید:

«تَوْحِيدُهُ تَمْيِيزُهُ مِنْ خَلْقِهِ» توحید یعنی جدا دانستن خدا از مخلوقات. جدا دانستن به این معنا که خدا متفاوت است، ویژگیهای مخلوق در او نیست. (مجلسی بحار الانوار جلد ۴، صفحه ۲۵۳)

آن حضرت در روایات دیگری توحید را اینطور معنا می‌کنند:

«التَّوْحِيدُ أَنْ لَا تَتَوَهَّمَهُ» توحید این است که خدا را توهم نکنید، ذات خدا را تصور نکنید. (بحار الانوار جلد ۳، ص ۲۹۷)

ابن قیم جوزیه در توضیح المقاصد و تصحیح القواعد فی شرح قصیده الامام ابن القيم در معنای توحید می‌نویسد:

تأکید بر یکتایی خدا و نفی صریح و قاطع هرگونه شرک، اصلی ترین پیام قرآن شناخته شده است و قرآن یکسر در باره توحید است.

تحقق تاریخی امت اسلامی نیز، به رغم تکرر آشکار و نسبتاً زیاد آن، بر محور همین باور صورت بسته است... در جهان بینی و بینش فلسفی و زیربنایی، اسلام همه پدیده های جهان وابسته و آفریده و بنده یک قدرت برترند این قدرت برتر خداست و به همه خصلت های اساسی نیک همچون علم قدرت و اراده و حیات آراسته است؛

حضرت امام خمینی (رضوان الله تعالی علیه) از ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ که نقطه عطف آغاز انقلاب اسلامی را براساس لزوم عمل به وعظ الهی، قیام برای خدا و تفکر برای معرفت توحیدی و عمل به ارزشهای اسلامی را به طور آشکار سر دادند و به امت اسلامی و ملت ایران پیام بیدارباش عرفانی و جهادی به منظور مقابله با استبداد و استعمار و تحقق آزادی حقیقی بر پایه بندگی خدا و استقلال و عزت بر پایه خوابوری و دین باوری و حرکت دست جمعی و تلاش برای تحقق خلاصت الهی و سعادت دنیا و آخرت را خواستار شدند.

۲-۳ دیدگاه توحیدی رهبر

حضرت آیت الله خامنه ای در کتاب طرحی کل اندیشه اسلامی خود که برگرفته از سلسله سخنرانی های مربوط به جلسات رمضان سال ۱۳۵۳ کاملاً در مورد توحید توضیح فرمودند؛ که ما در اینجا اشاراتی می‌کنیم.

۱-۲-۳ نقش توحید در جهان بینی اسلام

در جهان بینی اسلام توحید یعنی جهان دارای یک آفریننده و یک سازنده و به تعبیری دارای یک روح پاک و لطیف است. جهان پدیدآورنده ای دارد و هم اجزای این عالم، بندگان و بردگان و موجودات تحت اختیار آن پدیدآورنده محسوب می‌شود. یعنی وقتی انسان از دیدگاه اسلام به عالم نگاه می‌کند این عالم را موجود مستقل نمی‌بیند بلکه یک موجودی می‌بیند وابسته به قدرت بالاتر، این جهان بینی مخصوص و برداشت از عالم چه تأثیری در سازندگی زندگی دارد؟

« روزی که پیامبر اسلام، گرانبار از رسالت نجات و رهایی انسان، شعار " لا اله الا الله را اعلام کرد نخستین کسانی که با او بر سر ستیزه شدند و او را - در آغاز، با ابتدائی ترین سلاح دشمنی یعنی استهزا و تخطئه ی زبانی و سپس به موازات شکل گیری هر چه بیشتر نهضت توحیدی، با ابزارها و سلاح های قاطع تر - مورد هجوم قرار دادند سران و اشراف قیائل بودند. دیگران زیر نفوذ و تأثیر آنان بود که با پیامبر و گروه وابستگان فکری او به خصومت برخاستند و منظره های شرم آور تاریخ در دوره ی سیزده ساله پیش از هجرت، تکرار شد. این واقعیت تاریخی نمایانگر حقیقتی است که برای باز شناسی اسلام و بویژه توحید که باید سخن اول و آخر اسلامش دانست - در خور دقت بسیار است. در روزگار ما یکی از تاسف انگیزترین چیزها که باید رای همه پیام آوران رها سازی انسان، همچون فاجعه ای تلقی شود تحریف مفهوم توحید است، یعنی تحریف اصولی ترین محتوای ادیان، زیرا هیچ مفهوم دیگری را نمی‌توان نشان داد که در سراسر تاریخ بدین اندازه بکار رهاسازی انسان آمده و مبشر نجات خلق های ستم دیده باشد در تاریخ، تا آنجا که دانسته ایم، بعثت ها و نبوت ها عموماً تحولاتی بوده اند در جهت سودمندی انسان و نجات مستضعفان و فرو دستان، و بر ضد ستم ها و تبعیض ها و تجاوز ها هسته ی اخلاقی تمام ادیان بزرگ - بگفته ی اریش فروم - آرمان های دانش، عشق برادرانه، کاهش رنج ها، استقلال و حس مسئولیت است والیه آرمانهای شریف و والای هدف نهایی را باید است واحد جدید بر پایه ی دین عقلانیت این آرمانها همه دیگر که از یک بررسی کننده ی مادی انتظار درک آن نمیرود در اصل توحید خلاصه شده اند ... پیامبران با شعار توحید، هم تمامی مقصود خود را مطرح می‌ساخته اند و هم به دنبال مبارزاتی که با طرح این شعار در می‌گرفت آن مقصود را در عالم واقعیت پیاده می‌کرده و یا آن را به تحقق نزدیک می‌نموده اند.

در این صورت ناشناخته ماندن یا تحریف معما و محتوای توحید و اکتفا به یک برداشت سطحی و صرفاً ذهنی در روزگاری که همان آرمانها فوری تر و ضروری تر از همیشه مطرح است. براستی باید موضوعی تأسف آور تلقی شود. نه فقط برای معتقدان به جهان بینی توحید، که برای همه ی پی جویان و مدعیان آن آرمانها.

گفتیم که جبهه بندیهای آغاز طلوع اسلام میتواند حقیقت مهمی را درباره ی توحید روشن سازد. آن حقیقت این است که شعار «لا اله الا الله»، ضربه ی این شعار در درجه نخست، متوجه همان کسانی بوده است که با آن به خصومت کمر بسته اند یعنی: طبقه ی مسلط و قدرتمند جامعه همواره عکس العمل های خصومت آمیز در برابر یک فکر و یک نهضت مفسر گویائی است برای جهت گیریهای اجتماعی آن و ضریب عمق و تأثیر این جهت گیریها از راه مطالعه در چهره ی دشمنان این نهضت و وابستگی های طبقاتی آنان، میتوان جهت گیری طبقاتی و اجتماعی آن نهضت را دانست و از مطالعه در شدت و جدیت دشمنی هایشان میتوان عمق و تأثیر آن را انداز گیری کرد و بدین سبب است که برای درست شناختن دعوت های الهی، یکی از راه های قابل اطمینان، مطالعه در جبهه ی طرفداران و جبهه ی دشمنان این نهضت هاست.

وقتی مشاهده می‌کنیم که طبقات قدرتمند جامعه، نخستین کسانی بوده اند که کمر به ستیزه با ادیان بسته و از بذل هیچ کوششی در این راه دریغ نکرده اند به روشنی در میابیم که دین و نهضت های دینی در طبیعت خود، به آهنگ مخالفت با این طبقات است: با زورمندی و زراندوزی شان و اصولاً با طبقه بندی ای که آنان را از دیگران بدین صورت متمایز و جدا می‌سازد. برای آنکه بتوانیم توحید را از این دیدگاه - از دیدگاه تعرض بر سلطه های اجتماعی - مورد تعمق قرار دهیم لازم است قبلاً بدانیم که توحید برخلاف برداشت عامیانه ی رایج که آنرا

صرفاً یک نظریه‌ی فلسفی و ذهنی تلقی می‌کند یک نظریه‌ی زیربنایی در مورد انسان و جهان، و نیز یک دکترین اجتماعی و اقتصادی و سیاسی است.

در میان واژه‌های مذهبی و غیر مذهبی، کمتر واژه‌ای را می‌توان یافت که تا این حد پربار از مفاهیم انقلابی و سازنده و ناظر به ابعاد گوناگون زندگی اجتماعی و تاریخی انسان باشد. تصادفی نبوده است که همه‌ی دعوت‌ها و نهضت‌های الهی در طول تاریخ، با اعلان یگانگی خدا و ربوبیت و الوهیت انحصاری او، آغاز می‌گردیده است.

۲-۲-۳ نقش توحید در ایدئولوژی اسلام

در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای، توحید رکن اصلی بینش و نگاه و تلقی اسلامی است که اساس سیاست، حکومت و حرکت است و این بینش زیربنا و قاعده اساسی تمام طرح‌ها و برنامه‌ها و افکار عملی و زندگی‌ساز در اسلام است. در ایدئولوژی اسلامی به نقش سازنده نگرش توحیدی در زندگی انسان‌ها اشاره شده است و ایشان با اعتقاد به اینکه توحید نگرشی بی‌تفاوت و غیرمستول نیست می‌نویسند.

توحید شناختی متعهد و بینشی فعال و سازنده است. طرزفکری است که در بنای جامعه و اداره آن و هدف آن و تامین عناصرحفظ و ادامه آن دارای تأثیر اساسی و تعیین کننده است.

سپس چهار ویژگی اساسی بینش توحیدی را چنین بیان می‌کند:

وابستگی جهان و انسان به قدرت برتر این وابستگی مستلزم آن است که جهان به تصدی و برای هدفی آفریده شده باشد و ضمناً این مسئولیت که انسان با داشتن خرد و نیروی تصمیم و اراده باید در راهی که به سمت هدف و دارای جهت درست است گام بردارد و ناگزیر این هدف و جهت را بشناسد.

آفریدگاری: سیطره تکوینی خدا مستلزم آن است که زمام قانون گذاری و تشریع نیز در قبضه اقتدار و اختیار او باشد و همگان ملزم به تبعیت از قانون خدا باشند.

دانش بی پایان خدا: این دانش مستلزم آن است که صلاحیت تنظیم مقررات بشری در انحصار او باشد.

عبودیت یکسان همه موجودات در برابر خدا: این عبودیت مستلزم آن است که هیچ یک از بندگان خدا خودسر و مستقل حق تحکم و فرمانروایی بر بندگان دیگر نداشته باشد (نهی طاغوت) و زمامدار و مدیر و مدیر امور زندگی انسانها فقط کسی باشد که خدا خود به حکومت برگزیده است یا به شخص مانند امامان معصوم یا به علانم و ملاک‌ها، مانند حاکم اسلامی در زمان غیبت امام معصوم علیه السلام ربوبیت انحصاری.

توحید غیر از آنکه یک بینش فلسفی است یک شناخت علم‌زا و زندگی‌ساز نیز هست یعنی عقیده‌ای است که بنای زندگی اجتماعی و فردی انسانها باید بر پایه آن نهاده شود. بنا بر اصل توحید انسانها حق ندارد هیچ کس و هیچ چیز جز خدا را عبودیت و اطاعت کنند و همه تحکیمات و تحمیلاتی که از طرف قدرت گونه تاریخبر بشریت رفته، غلط و بر خلاف حق بوده است. نفی عبودیت خدانماها چه در لباس قدرنهای مذهبی (احبار و رهبان) و چه در نقش قدرتهای سیاسی و اقتصادی (طاغوت - ملأ - مترف) در قرآن تأکید شده است و در مقابل اطاعت برگزیدگان و بندگان شایسته و زبده (رسول و اولوالامر) را لازم دانسته است.

۳-۲-۳ نقش توحید به عنوان عامل وحدت

توحید اساس وحدت است چون باور به یکتا پرستی همه‌ی مؤمنان را حول یک محور مشترک جمع می‌شوند. وقتی انسانها خدا را یگانه می‌دانند، همه در برابر او مساویند. دیگر نژاد، قومیت، ثروت و مقام سبب برتری نمی‌شود. این مساوات زمینه سازوحدت واقعی میان مسلمین است. توحید، مقصد نهایی زندگی را بندگی خدا معرفی می‌کند. وقتی مقصد یکی شد مسیرها نیز به هم نزدیک می‌شوند و اختلافات رنگ می‌بازند. در نظام شرک، هر قومی یا فردی معبود و قدرتی جداگانه دارد و این سبب تفرقه و نزاع می‌شود؛ ولی توحید همه را به سوی یک حقیقت و یک قبله فرا می‌خواند. توحید پایه عدالت است، چون اگر تنها خدا حاکم مطلق باشد، هیچ انسانی حق سلطه جویی و استثمار دیگری را ندارد. این نگاه، جامعه را از تبعیض و ستم‌ها می‌رهاند و وحدت می‌آفریند. انسجام امت اسلامی مسلمانان با اعتقاد به این خدای یکتا، پیامبر واحد، قبله واحد و کتاب واحد (قرآن) در حقیقت در یک حلقه معنوی مشترک گرد هم می‌آیند که نامش امت واحده است.

پس توحید ریشه‌ای ترین عامل وحدت انسانی و اجتماعی است؛ زیرا همه اختلافات سطحی را کنار زده و انسان‌ها را در برابر حقیقتی مطلق و یگانه، برابر و همدل می‌سازد.

توحید اسلامی، الهامی است در زمینه حکومت، در زمینه روابط اجتماعی، در زمینه سیر جامعه، در زمینه هدف‌های جامعه ایمانی، در زمینه تکالیف مردم، در زمینه مسئولیت‌هایی که انسانها در مقابل خدا، در مقابل یکدیگر، در مقابل جامعه و در مقابل پدیده‌ها ی دیگر عالم دارا هستند چنانچه قائل به توحید باشی، در جامعه اختلاف طبقاتی و تبعیض معنا ندارد و بر این اساس ملت‌های اسلامی به یک وحدت کلمه دست یافته؛ اینگونه می‌شود که بیداری بر پایه توحید شکل خواهد گرفت. هم چنان که آیت الله خامنه‌ای هم اساس شکل گیری بیداری اسلامی را وحدت می‌دانند و برای آن ضروری می‌دانند؛

در اندیشه آیت الله خامنه‌ای توحید اساس وحدت چنین معنا می‌شود:

ایشان تأکید دارند که توحید تنها یک باور فردی نیست، بلکه باید به عرصه اجتماع و سیاست بیاید. وقتی خدا محور همه چیز شد، دیگر منافع فردی و گروهی ملاک تصمیم‌گیری نیست، بلکه حق و عدالت الهی معیار قرار می‌گیرد. این نگاه جامعه را به وحدت می‌رساند.

در اندیشه سیاسی رهبر، ملت‌های مسلمان با باور به توحید می‌توانند مرزهای قومی، نژادی و حتی جغرافیایی را کنار بگذارند و به «امت واحده اسلامی» برسند. این همان چیزی است که بیداری اسلامی و مقاومت در برابر استکبار را شکل داده است. چون در نظام توحیدی فقط خداوند حق حاکمیت مطلق دارد، حاکمیت انسان‌ها باید در امتداد اراده الهی باشد. بنابراین ولایت فقیه تبلور عملی توحید در سیاست است؛ یعنی

رهبری جامعه بر اساس قوانین الهی و نه بر اساس خواست قدرت‌های بشری. در اندیشه رهبر، شرک در عصر جدید همان وابستگی به قدرت‌های استکباری است. تنها توحید می‌تواند ملت‌ها را آزاد کند و آنان را در برابر دشمنان متحد سازد.

ایشان بارها تأکید کرده‌اند که اگر مسلمانان به محور توحید برگردند، دیگر دشمنان نمی‌توانند میانشان تفرقه بیندازند. حتی توحید می‌تواند زمینه گفت‌وگوی ادیان الهی و وحدت گسترده‌تر انسانی را فراهم کند.

پس در اندیشه رهبری، توحید فقط یک اصل اعتقادی نیست بلکه زیربنای عدالت اجتماعی، وحدت امت اسلامی، مبارزه با استکبار و سامان سیاسی جامعه است.

امروز هم از لحاظ سیاسی، حداکثر تلاش را می‌کنند؛ لذا استنتاج من فهم و برداشت من و توصیه‌ی من به عنوان یک خدمتگذار؛ به عنوان آدمی که توطئه دشمن را می‌بیند و حس می‌کند؛ جداً باید جوامع اسلامی با یکدیگر اتحاد کلمه بپدا کنند و همسو حرکت کنند...

امروز دشمن واحدی در مقابل ماست؛ علاوه بر اینکه کتاب واحد، سنت واحد، پیغمبر واحد، قبیله‌ی واحد، کعبه‌ی واحد، حج واحد، عبادات واحد و اصل اعتقادی واحد در جامعه‌ی اسلامی است. البته اختلافاتی هم وجود دارد. اختلافات علمی ممکن است بین هردو نفر عالم باشد. علاوه بر اینها، دشمن واحد در مقابل دنیای اسلام است. مسأله‌ی اتحاد بین مسلمین یک عمر جدی است. با این مسأله، باید این طور برخورد شود. هر روزی که این قضیه دیر شود، دنیای اسلام یک روز خسارت کرده و این روزها، روزهایی است که بعضی آن چنان حساس است که در یک عمر اثر می‌گذارد. نباید بگذارید دیر شود. (بیانات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام و میهمانان خارجی شرکت کننده در کنفرانس بین المللی وحدت اسامی)

ایمانان را در دل‌های خود و در عمل خود تقویت کنیم؛ از خرد انسانی که هدیه‌ی بزرگ الهی به بشر است، استفاده کنیم؛ جهاد فی سبیل الله را چه در میدانهای نبرد نظامی آن وقتی که لازم باشد، چه در میدانهای دیگر میدان سیاست میدان اقتصاد و دیگر میدان‌ها - دنبال کنیم و حس عزت و کرامت انسانی و اسلامی را برای برکت ندای امام بزرگوار ما ملت ایران توانستیم بخشی از آنرا در زندگی خودمان تحقق بخشیم آثار و ثمراتش را داریم مشاهده میکنیم. امروز دنیای اسلام متوجه شده است. خودمان مغتنم بشماریم اینها وقتی در یک جامعه‌ای زنده بشود اینجا معهما حرکت اسلامی را همان خط نبی معظم اسلام را یقیناً دنبال خواهد کرد. به برکت پیام اسلام به این حرکاتی که امروز در برخی کشورهای شمال آفریقا و منطقه‌ی خاورمیانه مشاهده می‌شود همان استفاده و اسنضائاتی از نور اسلام و استفاده‌ی از جهت‌گیری دست مبارک پیغمبر اکرم است. لذاست که آینده‌ی این منطقه آینده‌ی این کشورها به توفیق الهی به حول و قوه‌ی الهی، آینده‌ی روشنی است. شاخص عمده در حرکت عمومی مردمی کشور های منطقه سه چیز است اسلامی بودن، ضد آمریکا و صهیونیست بودن و مردمی بودن این شاخص در این کشورها مشترک است. ملت مصر یک ملت شاخص در دنیای عرب و دنیای اسلام است، ملتی است که این تنهضت را به راه انداخت، هم اسلامی است هم مردمی است هم صریحاً ضد آمریکو ضد صهیونیستی است بقیه کشورها هم همین جور. (بیانات در دیدار مسئولان نظام در روز عید مبعث ۱۳۹۰/۴/۹)

۴-۲-۳ توحید خط مشی اجتماعی

توحید صلاحیت هرگونه طراحی و کارگردانی مستقل و خودسرانه در امور جهان و انسان را از هرکسی جز خدا سلب می‌کند به حکم آن‌که آفریننده‌ی انسان و آفریننده‌ی گیتی و طراح نظام پیوسته آن است، پس فقط اوست که می‌تواند شیوه‌ی زندگی و برنامه‌ی ارتباطات انسان را که همان خط مشی حرکت وی در چرخ و بر این نظام تکوین است طرح‌ریزی کند و سیستم قانونی زندگی و قواره و نظام اجتماعی او را ترسیم کند. ویژگی این حق به خدا، نتیجه طبیعی و منطقی آفرینکاری و خداوندی اوست. پس هر گونه دخالت از سوی دیگران در تعیین مسیر خط مشی عملی انسان‌ها دست اندازی به قلمرو خدایی و ادعای الوهیت، و موجب شرک است.

حق ولایت و سرپرستی جامعه و زمامداری زندگی انسان را از هر کسی غیر خدا نفی می‌کند؛ حکومت و ولایت از انسان بر انسان اگر پدیدده‌ای یک حق مستقل و بدون مسئولیت نگریسته شود، مستلزم ستم و طغیان و تعدی است. تنها در صورتی که زمامداری و سرپرستی امور جامعه از سوی قدرتی فراتر، به فرد یا هیئت حاکم سپرده شده باشد و بامسئولیت‌ای متلاصب توأم باشد، امکان پیراستگی آن از کژی‌ها و سرکشی‌ها و زیاده‌روی‌ها هست این قدرت بالاتر در ایدئولوژی مذهب الله است پس حکومت و زمامداری انسان حق ویژه خداست که به وسیله‌ی منصوبان خدا -آنانکه با معیارها و الگوهای تعیین شده در ایدئولوژی الهی، از همه کس منطبق ترند- به مرحله تحقق درمی‌آید و به وسیله‌ی آنان، نظام الهی پاسداری و مقررات الهی اجرا می‌شود.

دایره توحید و روش موحدانه در زندگی و در سازمان بخشی اجتماعی، با تدبیر در برخی دیگر از آیات توحید و شرک، مشخص و واضح تر می‌شود که از آن به «عبودیت و اطاعت انحصاری خدا» یاد شده است.

ایشان به ریشه تمایزات اجتماعی برخورداری های طبقاتی اشاره میکند و میفرماید زیربنای اعتقادی این وضع ظالمانه:

۱) گاه به این صورت است که خدایان مختلف که آفرینش و تدبیر طبقات آورده اند. مختلف را در دست دارند هر طبقه‌ای را با مزایا و حقوقی خاص پدید

۲) گاه به این صورت است که خدای واحد، گروهی از بشر را با مزایایی در خلقت و طبیعت آفریده و آنان را از ویژگیهای حقوقی برخوردار ساخته است.

۳) . گاه به صورتهای دیگر در عقیده اجتماعات بشری وجود داشته است بنابر این اساس برخورداریهای اختصاصی طبقات بالا، موهبتی طبیعی و محرومیت‌های طبقات پایین نیز ضرورتی فطری قلمداد گردیده است.

آیت الله خامنه‌ای در نقش اعتقاد توحیدی بر انسانها به دو نوع تأثیرسازنده توحید اشاره می‌کند سازندگی اجتماعی سازندگی فرد و در مورد قسم دوم می‌فرماید:

تأثیرات این عقیده در روان و روحیه فرد گرویده نیز از شگفت آورترین ابعاد این اصل بنیانی دین است... انسان گرویده به توحید تحت تأثیر این عقیده از ویژگیهای مهمی برخوردار است که امید بی پایان شور و تلاش خستگی ناپذیر آسیب ناپذیری از ترس و طمع، وسعت دید و نظرگاه جهت گیری درست و مشخص و.... بخشی از آن را تشکیل می‌دهد.

جدایی دین از سیاست (سکولاریسم) در جهان اسلام، یکی از بزرگترین تحریف‌هاست؛ چون توحید در اصل یعنی حاکمیت مطلق خدا بر همه عرصه‌های زندگی.

(د) پیامدهای تحریف توحید

ایجاد تفرقه میان مسلمانان (با دامن‌زدن به برداشت‌های انحراف زمینه‌سازی برای سلطه‌پذیری و پذیرش قدرت‌های استکبار

تضعیف بیداری اسلامی؛ چون بیداری بر محور توحید شکل می‌گیرد

سوءاستفاده دشمنان؛ جریان‌های تکفیری یا سکولار هرکدام به نحوی از تحریف توحید بهره می‌گیرند تا امت اسلامی را دچار انحراف کنند.

دیدگاه رهبری درباره خطر تحریف توحید

مقام معظم رهبری بارها تأکید کرده‌اند که یکی از ابزارهای دشمن برای ضربه‌زدن به اسلام، تحریف مفاهیم اصیل دینی مثل توحید است.

ایشان می‌فرمایند: «بزرگترین خطر برای اسلام، تحریف مفاهیم آن است. اگر توحید به درستی فهم نشود، امت اسلامی دچار تفرقه و

وابستگی خواهد شد.» (بیانات در دیدار با فرماندهان و مسئولان سپاه ۱۳۹۵/۶/۱۸)

تحریف توحید یعنی خارج کردن یکتاپرستی از مسیر اصلی خود، که گاهی به صورت شرک پنهان، وابستگی به طاغوت‌ها یا محدود کردن دین به عبادات فردی بروز می‌کند. این خطر بزرگ، اگر جدی گرفته نشود، هم بیداری اسلامی را نابود می‌کند و هم زمینه سلطه دشمنان را فراهم می‌آورد. تنها راه نجات، فهم صحیح توحید و پایبندی به همه ابعاد فردی و اجتماعی آن است.

راه‌های مقابله با تحریف توحید

- بازگشت به قرآن و سنت اصیل پیامبر اکرم (صل الله علی محود و آل محمد)

- تبیین عالمانه توحید توسط علما و اندیشمندان

- عمل به لوازم اجتماعی توحید (عدالت، مقاومت، وحدت)

- آگاهی بخشی به جوانان تا فریب جریان‌های افراطی با سکولار را نخورند.

۴-۳ جایگاه توحید در مقاومت در برابر جریانهای استمراری

«جریان‌های استمراری» به حرکت‌ها، نظام‌ها یا قدرت‌هایی گفته می‌شود که می‌کوشند سلطه استبدادی یا استعماری خود را بر جوامع اسلامی تداوم ببخشند. این جریان‌ها معمولاً در قالب: استبداد داخلی (حاکمان وابسته و دیکتاتور) استعمار و استکبار خارجی (قدرت‌های سلطه‌گر جهانی) جریان‌های فرهنگی منحرف (سکولاریسم، غرب‌زدگی، تحریف دین)، جریان‌های افراطی و تکفیری (که وحدت مسلمانان را می‌شکنند) ظاهر می‌شوند.

الف) توحید به عنوان بنیان مقاومت

توحید در اندیشه اسلامی صرفاً یک باور فردی نیست، بلکه اساس هویت، استقلال و مقاومت سیاسی-اجتماعی امت اسلامی است.

نهی سلطه غیر خدا: توحید یعنی همه قدرت‌ها در برابر خدا هیچ‌اند؛ پس مسلمان نباید زیر بار سلطه طاغوت و استعمار برود.

ایجاد روحیه عزت و کرامت: وقتی انسان خدا را یگانه مرجع بداند، از هیچ قدرت مادی نمی‌ترسد («وَلَا تَهْنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» - آل عمران: ۱۳۹).

پایه وحدت امت اسلامی: همه مسلمانان با وجود اختلافات مذهبی و قومی، حول محور توحید می‌توانند در برابر جریان‌های استمراری یک جبهه مشترک تشکیل دهند.

تضمین استمرار مقاومت: برخلاف ایدئولوژی‌های صرفاً سیاسی که مقطعی و شکننده‌اند، توحید ریشه در ایمان دارد و نیروی درونی پایدار ایجاد می‌کند.

ب) نمونه‌های تاریخ

- مقاومت پیامبران الهی: همه پیامبران مأموریت داشتند با شعار «اعبدوا الله ما لکم من إله غیره» در برابر طاغوت‌ها بایستند. پس پیامبران با این شعار، نظام منحط و جاهلی را نفی می‌کردند و مردم را به به ستیزه و پیکاری عظیم در برابر طاغوت‌ها فرا می‌خواندند، نفی شرک در واقع، نفی همه‌ی بنیان اجتماعی و اقتصادی و سیاسی‌ای است که زیربنای اصلی جامعه جاهلی را تشکیل داده و از مذهب شرک، پوششی و نیز توجیهی برای وضع نامتعادل جامعه تدارک دیده است و نفی آلهه و معبودان در معنا طرد همه‌ی کسانی است که همت بر استضعاف خلق گماشته و از راه تحمیل و تحمیق، بر دوش انسان‌ها سوار شده و غرائز سرکش و تمایلات حد ناشناس خود را اشباع کرده‌اند. موسی با مطرح ساختن این شعار و سخن گفتن از «رب العالمین» آشکارا به جنگ با فرعون رفته و او را نفی می‌کرد.

- انقلاب اسلامی ایران: با محوریت شعار «الله اکبر» توانست سلطه شاه و نفوذ آمریکا را در هم بشکند. آن چیزی که در عرصه‌ی اسلام چشمگیر است؛ در درجه اول با گذشت ۱۸ سال از پیروزی انقلاب اسلامی و در حالی که دشمنان این انقلاب و برنامه ریزان علیه آن، انتظار داشتند که به مرور یاد این انقلاب در سطح عالم کمرنگ شود و به فراموشی گراید؛ علیرغم میل آنها و بر خلاف نظرشان، روز به روز توجه به انقلاب و اثر بزرگ تاریخی بی نظیر -یعنی بیداری اسلامی در کشورهای اسلامی- عمیق تر می‌شود و این خود یکی از معجزات اسلام و انقلاب است (خطبه‌های نماز عید سعید فطر، ۱۳۷۵/۱/۲۱). انقلاب اسلامی فقط این نبود که دگرگونی در داخل کشور ایجاد کند؛ علاوه بر

این، یک فرهنگ خلق کرد، فرهنگی که در همه ی کشور های اسلامی به طور متفاوت – در بعضی کشورها با شدت کمتر- اثر خودش را در ذهن ها ، به خصوص ذهن جوانان و روشنفکران ودانشگاهیان گذاشت. بلاشک شما از گرایش های قشر جوان در کشور های اسلامی نسبت به انقلاب، امام و ارزش های ملت ایران و ایستادگی اش مطالبی شنیده اید.

- بیداری اسلامی در جهان عرب: الهام گرفته از همین اصل بود که مردم شعارهایی چون «الشعب يريد إسقاط النظام» را با روحیه توحیدی سر دادند. این شعار نخستین بار در دسامبر ۲۰۱۰ در انقلاب یونس به کار برده شد و از آنجا به مصر و دیگر کشورهای غربی راه یافت شهرت این شعار در جهان به جایی رسید که معترضان آمریکایی جنبش تسخیر والاستریت نیز آن را به کار گرفتند. استمرار شعار «الشعب يريد إسقاط النظام» پس از ۱۴ سال، در پستی که به نازکی در شبکه های اجتماعی ، اینستاگرام انتشار یافته با بهره گیری از ادبیات انقلابی و دینی مسیر مطالبه گری مردم از آغاز اعتراضات سال ۲۰۱۱ تا کنون باز خوانی شده، از این شعار به عنوان نقطه جنبش اعتراضی یاد شده است. انتشار چنین محتوایی نشانگر آن است که بخش هایی از بدنه مخالف، همچنان بر راهبرد براندازی نظام سیاسی تأکید دارد و این شعار را نماد تداوم حرکت خود می دانند.

مقام معظم رهبری بارها تأکید کرده اند که؛ «توحید، پشتوانه مقاومت اسلامی است. اگر ملت ها ایمان به خدا و اعتماد به وعده های او داشته باشند، هیچ قدرتی نمی تواند بر آنان غلبه کند.» از نگاه ایشان، جریان های استمراری در عصر حاضر همان نظام سلطه غربی و حاکمان وابسته هستند که می کوشند با تحریف دین و تهدید ملت ها، سیطره خود را حفظ کنند. تنها سلاح حقیقی امت اسلامی در برابر این سلطه، ایمان توحیدی و وحدت اسلامی است. توحید، اصل اساسی برای نفی سلطه و استکبار است. توحید، انرژی روانی و اعتقادی مقاومت را تأمین می کند. توحید، مبنای وحدت امت اسلامی در برابر دشمنان است. بدون توحید، مقاومت در برابر جریان های استمراری یا به سازش ختم می شود یا به حرکت های کور و مقطعی.

۵-۳ نقش توحید در شکل گیری بیداری اسلامی

بیداری اسلامی به مجموعه تحولات فکری، اجتماعی و سیاسی جوامع اسلامی در جهت بازگشت به حاکمیت قرآن، سنت و ارزش های اسلامی در زندگی سیاسی و اجتماعی و ساخت تمدن اسلامی اطلاق می شود. موج بیداری اسلامی در اثر حرکت مصلحان بزرگ دینی در مصر شکل گرفت و تداوم یافت و در سایر کشورهای عربی و اسلامی نیز رونق یافت و امروز ما تأثیرات آن را در سطح بین المللی شاهد هستیم.

اگرچه از آغاز حرکت بیداری اسلامی، بیش از دو قرن می گذرد اما بنابر علل و عوامل متعددی نتیجه بخش نبوده است و همواره سایه ی سنگین استبداد، استعمار و خود باختگی در مقابل راه حل های وارداتی شرقی غربی، منطقه ی خاورمیانه ی اسلامی را به مثابه ی یک وابسته به بلوک غرب و شرقی عقب مانده تبدیل کرده و استیلای صهیونیسم بین الملل و غصب فلسطین را نیز در پی داشته است. شاید علل و عوامل ناکامی حرکت بیداری اسلامی در گذشته؛ خود باختگی در برابر توسعه پرشتاب فناوری، صنعت، علوم و دستاوردهای مادی مغرب زمین و تحویلگردگان غربی و شرقی که بر مصادرات امور مسلمانان مسلط بودند. قدرت نظامی غرب و شرق، جنگهای خانمانسوز و حکومت های وابسته به شرق و غرب و استیلای روحیه یاس و ناامیدی بر افکار عمومی مسلمانان در امکان تغییر و تحول بنیادی و دلبستگی به مکاتب، تفکرات و احزاب غربی و شرقی یا التقاطی برای هرگونه تغییر و تحول یا حرکت انقلابی؛ ایدئولوژی سازش بر پایه سازش با حکومت های جانر.

حرکت انقلابی ملت ایران به رهبری معمار کبیر انقلاب اسلامی ایران روحیه خودباوری، دین باوری، استقلال خواهی، آزادی خواه و عدالت طلبی ملت ها را زنده نمود در ایران اسلامی در واقع حرکت بیداری اسلامی با پیروزی انقلاب اسلامی به ثمر نشست و مطالبات مترکم دو قرن ملت های اسلامی را تحقق بخشید و نهضت بیداری اسلامی در انقلاب اسلامی بازسازی شد. یکی از عواملی که در رشد مجدد بیداری اسلامی بر پایه انقلاب اسلامی تأثیرگذار بود؛ اتکاء به آموزه های دینی و الهی و دین باوری که همان توحید نام دارد.

بیداری و آمادگی ملت، دستور اسلام است و اعتقاد به خدا در جامعه آثار سازنده دارد عقیده ایست که یک نظام را به وجود می آورد همانطور که به برکت اسلام و تفکر دینی مردم ایران انقلاب اسلامی شکل گرفت و با حرکت انقلاب اسلامی پدیده ای به نام بیداری اسلامی به وجود آمد. ثبات و استمرار نظام جمهوری اسلامی از جمله عواملی بوده که ملت های منطقه و ملت های مسلمان را امیدوار کرده و می توان گفت نقش مؤثری در حرکت عظیم اسلامی منطقه و آزادی و بیداری اسلامی ایفا کرده است. آنچه می تواند به کشورهای منطقه کمک کند تفکر مردم سالاری دینی است که به ابتکار امام بزرگوار است می تواند نسخه ای برای همه کشورهای باشد هم مردمی است هم از متن دین برخاسته است (بیانات در جمع دانشجویان ۹۰/۰۵/۱۹)

شاخص عمده در حرکت مردمی این کشورها سه چیز است:

- ۱- اسلامی بودن
- ۲- ضد آمریکا و صهیونیست بودن
- ۳- مردمی بودن

حضور مردم با جسم خودشان؛ همان اتفاقی که در انقلاب اسلامی افتاد. احزاب و پشت میز نشین ها و برج عاج نشین ها و تحلیل گره های ذهنی هیچ کاری نتوانستند انجام دهند هنر بزرگ امام بزرگوار ما این بود که توانست مردم را وارد صحنه کند وقتی مردم به عرصه آمدند، جسم خودشان را دل خودشان را نیت و همت خودشان را وارد عرصه کردند، گره های کور باز شد راه های بن بست گشوده شد. امروز همین اتفاق دارد در کشورهای دیگر می افتد در مصر یا در تونس مردم آمدند وارد صحنه شدند؛ والا روشنفکران و برج عاج نشین ها همیشه بودند. همیشه هم حرف میزدند؛ خیلی از اوقات هم مردم را دعوت می کردند. کسی به حرف آنها چندان توجهی نمی کرد. اینجا خود مردم وارد صحنه و عرصه شدند و گرایش و جهت گیری آنها هم جهت گیری دینی است. یعنی نماز جمعه ، نماز جماعت است. نام خداست علمای دینند افراد مبلغ دین و بنیانگذار تفکر نوین دینی در بعضی از کشورها

Commented [A1]:

بیداری اسلامی در جهان اسلام، محصول بازگشت به اصل بنیادین توحید است. این اصل با نفی شرک، سلطه‌پذیری و وابستگی، زمینه‌ساز قیام ملت‌های مسلمان در برابر استبداد داخلی و استعمار خارجی شد. استمرار این حرکت نیازمند پایداری عمیق به توحید و دوری از عوامل تفرقه و انحراف است. با این حال، چالش‌هایی چون نفوذ قدرت‌های استکباری، اختلافات مذهبی و غفلت از ارزش‌های توحیدی، روند بیداری اسلامی را تهدید می‌کند. ایجاد هویت مشترک اسلامی توحید مسلمانان را حول محور واحد جمع کرد. نفی سلطه‌پذیری؛ باور به حاکمیت مطلق خدا، طاعت و استکبار را نفی می‌کند. احیای عدالت اجتماعی؛ توحید منبع الهام برای مبارزه با تبعیض، فساد و استبداد ایجاد امت واحده: امت اسلامی در پرتو توحید مرزهای قومی و نژادی را کنار می‌زند.

واقعیتی وجود دارد که قابل انکار نیست. واقعیت اول، بیداری دنیای اسلام؛ در این کسی نمی‌تواند تردید کند. امروزه مسلمانان عالم در همه ی نقاط جهان – چه در کشورهای مسلمان و چه در نقاطی که در اقلیت قرار دارند – احساس گرایش به اسلام و هویت اسلامی خودشان را می‌کنند. امروزه روشنفکران دنیای اسلام دلزنگی سوسیالیسم و مکاتب غربی به سمت اسلام گرایش پیدا کرده اند. و علاج دردهای بشریت را از اسلام می‌طلبند. امروز دلهای امت مسلمان نسبت به اسلام گرایش بی سابقه ای در طول قرنهای متمادی پیدا کرده است.

۳-۶ استمرار بیداری اسلامی بر اساس توحید

در این زمینه در بستر تحولات پرشتاب جهان معاصر و در پی چالش‌های عدیده ای که جهان اسلام با آن مواجه بوده است، پدیده بیداری اسلامی به عنوان یک جنبش فکری، اجتماعی و سیاسی گسترده، افق نوینی را پیش روی ملت‌های مسلمان گشوده است. که ریشه در بازگشت به خویشن اسلامی و تأکید بر آموزه های اصیل دین مبین اسلام دارد، هدفی جز احیای عزت و استقلال امت اسلامی و حرکت به سوی تشکیل تمدن نوین اسلامی را دنبال نمی‌کند در این میان، رهبر انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی)، به عنوان یکی از برجسته ترین نظریه پردازان و راهبران این حرکت، همواره بر نقش بنیادی و بی بدیل «توحید» در شکل گیری و استمرار این بیداری تأکید ورزیده اند.

در تداوم مسیر پیشرفت پرشتاب ملت ایران و الگوبری نهضت ها و ملت‌های منطقه و تولد حزب الله لبنان و موفقیت‌های بیشمار مقاومت اسلامی در لبنان، در عرصه‌ی اخراج اشغالگران صهیونیسم در لبنان و شکست ارتش اسطوره‌ای که هیچگاه در تاریخ خود، تجربه شکست نداشته است، آن‌هم در مقابل یک حرکت مردمی الهام گرفته از انقلاب اسلامی

۳-۶-۱ بیداری اسلامی؛ تغییر صفحه ی تاریخ

آنچه نمود اصلی این حرکته‌ها و این حوادث مصر و تونس و بقیه ی کشورهاست، شکست سیاست‌های استکبار است؛ این اساس قضیه است. سالها بود که آمریکا در این منطقه حکمرانی می‌کرد. دولت مصر، دولت تونس، این سالهای آخر، فدائی بظاهر انقلابی و سابقه ی انقلابی داره و هم چنین حاکمان بعضی از کشورهای دیگر، گوش به فرمان آمریکا بودند. آمریکا در این منطقه یکه تاز بود. این وضعیت عوض شده صفحه ی دیگری گشوده شد.... ملت ها بیدار شده اند، ملت ها جرات پیدا کرده اند. هیچ کس نمیتواند با اراده ی ملت ها مبارزه کند.

۳-۶-۲ احتمالات در روند بیداری اسلام

رهبر تأکید می‌کنند در این حرکت اسلامی و مردمی دو احتمال وجود دارد:

«آشنائی با مسائل منطقه هم همین جور با مسائل جهان هم همین جور این مسائلی که امروز در اطراف ما در جریان است، خیلی مسائل مهمی است؛ خیلی تأثیر گذار است یک حادثه ی عظیمی در شرف اتفاق است. این حادثه دو طرف دارد؛ البته دو طرف احتمالی یک طرف احتمالش قوی تر است؛ یک طرف احتمالش ضعیف تر است. آن احتمال ضعیف تر این است که دستگاه‌های استکباری از یک فرصت و توان تبلیغاتی استفاده کنند باز بیابند یک پنجاه شصت سال دیگر زمینه ی تسلط خودشان را بر این کشورها و بر این منطقه فراهم کنند - احتمال ضعیفی است، اما این احتمال هست - کم‌اینکه الان شروع کردند و شما می‌بینید به نظر من از همه جا هم دلهره آورتر، لیبی است؛ که آنجا از یک خلایب دارند استفاده میکنند و همین طور هجوم آورده اند و می‌خواهند پایشان را آنجا قرص و محکم کنند. البته این احتمال ضعیفتر است احتمال قویتر این است که نه اراده ی ملتها و بصیرت ملت ها غلبه پیدا کند و بتوانند حکومت‌های مردمی را تشکیل بدهند و این حکومتها، علی رغم استکبار و صهیونیسم و آمریکا و غیره حکومت‌های مردمی اسلامی خواهد بود؛ حالا با شکلهای مختلف اما زوج همه ی اینها اسلامی خواهد بود چون این، مردم مردم مسلمانی اند این مردم وقتی که بخواهند انتخاب کنند اگر انتخاب با بصیرتی باشد معلوم است چگونه انتخاب میکنند؛ همانی است که دو سه سال پیش مریکاییها گفتند که در منطقه ی خاورمیانه و شمال آفریقا هر انتخابی نجام بگیرد به نفع مسلمان هاست به نفع گرایش اسلامی است. راست گفتند؛ امروز در هر کدام از این کشورها انتخابات انجام بگیرد به نفع گرایشهای اسلامی است؛ اگرچه ظاهر قضیه نشان ندهد کی خیال می‌کرد در مصر این جور جوشش اسلامی قوی باشد؟ نمی‌گذاشتند نشان داته بشود. به هر حال این اتفاق بزرگی است که در این منطقه افتاده با این است که جریان منطقه جریان حرکت به سمت یک بلوک اسلامی نوی روشن پر جمعیت دارای نخبگان فراوان است - که این احتمال بیشتر ت - یا اینکه خدای نکرده یک تسلط استعماری دیگر است که باز پنجاه سال شصت سال صد سال حرکت ملت ها را عقب بیندازد تا باز کی ملت ها بفهمند و تجربه کنند که به آنها خیانت شده و باز بیدار بشوند» (بیانات در دیدار جمعی از اساتید دانشگاه‌ها ۱۳۹۰/۶/۲).

«امروز روزی است که ملت‌های مسلمان به هویت اصیل و اسلام خودشان برگردند. آنچه در درون ما از نیرو و عظمت و شکوه وجود دارد. ناشی از ایمان به اسلام و اعتقاد به قدرت پشتیبان الهی و انگال خدای متعال است؛ این است آن قدرتی که هیچ قدرتی بر آن فایده نمی‌آید؛ این را بایستی هر چه بیشتر در دل خودمان در عمل خودمان تجلی ببخشیم. معلوم است چگونه انتخاب میکنند؛ همانی است که دو سه سال پیش امریکاییها گفتند که در منطقه ی خاورمیانه و شمال آفریقا هر انتخابی انجام بگیرد به نفع مسلمان هاست به نفع گرایش اسلامی است. راست گفتند؛ امروز در هر کدام از این کشورها انتخابات انجام بگیرد به نفع گرایشهای اسلامی است؛ اگرچه ظاهر قضیه نشان ندهد کی خیال می‌کرد در مصر این جور جوشش اسلامی قوی باشد؟ نمی‌گذاشتند نشان داته بشود. به هر حال این اتفاق بزرگی است که در این منطقه افتاده با این است که جریان منطقه جریان حرکت به سمت یک بلوک اسلامی نوی روشن پر جمعیت دارای نخبگان فراوان است - که این احتمال بیشتر

ت - یا اینکه خدای نکرده یک تسلط استعماری دیگر است که باز پنجاه سال شصت سال صد سال حرکت ملت ها را عقب بیندازد تا باز کی ملت ها بفهمند و تجربه کنند که به آنها خیانت شده و باز بیدار بشوند.(بیانات در دیدار جمعی از اساتید دانشگاه‌ها).

۳-۶-۳ بازگشت به هویت اصیل اسلامی

روز امتحان بزرگی است برای کشورهای اسلامی و ملت های مسلمان تاکنون خود ملتها هم تا این حد به تواناییهای خودشان واقف نبودند. امروز ملتها میدانند که چه قدرتی دارند و اراده ی آنها چقدر می تواند کارساز باشد. این شناخت ملتها از خود نعمت بزرگی است. الله سلطه گران عالم و سرمداران امپراتوری های سلطه و قدرت هم فهمیده اند در دنیای اسلام چه خبر است؛ لذا بیکار نمی مانند آنها نقشه می کشند.

امروز روزی است که ملت‌های مسلمان به هویت اصیل و اسلام خودشان برگردند. آنچه در درون ما از نیرو و عظمت و شکوه وجود دارد ناشی از ایمان به اسلام و اعتقاد به قدرت پشتیبان الهی و انگال خدای متعال است؛ این است آن قدرتی که هیچ قدرتی بر آن فائق نمی آید؛ این را بایستی هر چه بیشتر در دل خودمان در عمل خودمان تجلی ببخشیم.(پیام به مناسبت حوادث خونین و تالم بار کاظمین، ۹/۶/۱۳۹۰).

یعنی نماز جمعه است. نماز جماعت است. نام خداست علمای دین افراد مبلغ دین و بنیانگذاران تفکر نوین دینی در بعضی از کشورها هستند. اینها وارد میدان شدند لذا مردم هم آمدند توی صحنه این خصوصیت این قضیه است. چرا آمدند؟ آن چیزی که آنها را کشاند. به صورت واضحی مسئله ی عزت و کرامت انسانی آنها بود(بیانات در بیست و دومین سالگرد امام خمینی (ره) ۱۴/۳/۱۳۹۰ و بیانات در جمع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی ۱/۱/۱۳۹۰).

۳-۶-۴ افول تدریجی قدرت های استکباری

امروز خاور میانه بیدار شده است دنیای اسلام بیدار شده است. سال های سلطه ی قدرتمندان دور از این منطقه - که به خاطر وجود منابع عظیم این منطقه هجوم آوردند و دوران استعمار و استعمار نو و استعمار بالاتر از نو را تجربه کردند - دارد به پایان می رسد؛ این یک واقعیتی است. یک روزی در منطقه ی ما این دو قدرت بزرگی که آن روز بودند - یعنی آمریکا و شوروی سابق - بر همه ی امور سیاسی این منطقه مسلط بودند. یک بخشی مربوط به چپ بود یک بخشی مربوط به راست بود؛ با هم اختلاف و دعوا، بعد هم یک وقتی با هم می ساختند - در رأس، قدرت های پشت سر اینها، آمریکا و شوروی با هم می ساختند یکهو می دیدیم مصر را فروختند کما اینکه در یک دوره ای فروختند. در واقع جنگ بین دو اردوگاه بود. بعد در بالا با هم نشستند پشت پرده مذاکره کردند ملت ها، زامدارانشان منافعشان همه زیر پا له می شد. امروز این جوری نیست. امروز ملت های منطقه افول تدریجی قدرت ها را می بینند(بیانات در دیدار فرماندهان و خلبانان نیروی هوایی ارتش ۱۳۸۹/۱۱/۱۹).

Commented [A2]:

Commented [A3R2]:

۴ - نتیجه گیری

توحید اسلامی، الهامی است در زمینه حکومت، در زمینه روابط اجتماعی، در زمینه سیر جامعه، در زمینه هدف های جامعه ایمانی، در زمینه تکالیف مردم، در زمینه مسئولیت هایی که انسانها در مقابل خدا، در مقابل یکدیگر، در مقابل جامعه و در مقابل پدیده های دیگر عالم دارا هستند چنانچه قائل به توحید باشی، در جامعه اختلاف طبقاتی و تبعیض معنا ندارد و بر این اساس ملت‌های اسلامی به یک وحدت کلمه دست یافته؛ اینگونه می شود که بیداری بر پایه توحید شکل خواهد گرفت. هم چنان که آیت الله خامنه ای هم اساس شکل گیری بیداری اسلامی را وحدت می دانند و برای آن ضروری می دانند؛ بیداری اسلامی؛ پدیده‌ای فزاینده از سیاست صرف، رهبر انقلاب تأکید کرده‌اند که بیداری اسلامی «حادثه‌ای سیاسی محض نیست» و نمی‌توان آن را صرفاً با سرکوب، کودتا یا اقدامات تروریستی مهار کرد. ایشان می‌فرمایند: «بیداری اسلامی را موقتاً سرکوب کردند لکن بیداری، سرکوب‌شدنی نیست؛ بصیرت، سرکوب‌شدنی نیست». در تحلیل رهبر انقلاب، جریان تکفیری حرکتی خطرناک است که مسیر اصلی بیداری اسلامی؛ یعنی مبارزه با استکبار را منحرف کرده و آن را به نزاع‌های داخلی میان مسلمانان تبدیل نموده است. ایشان معتقدند این کار در واقع در خدمت سرویس‌های جاسوسی دشمنان است. جریان تکفیر توانست حرکت بیداری اسلامی را منحرف کند... اینها شد خط مقدم مبارزه!... تبدیل این حرکت، کاری است در خدمت آمریکا و انگلیس.

چشم‌انداز بیداری اسلامی؛ گسترش معنوی و سیاسی رهبر انقلاب بیداری اسلامی را حرکتی جهانی با پیامدهای گسترده می‌دانند. این حرکت، اسلام را از حاشیه به مرکز معادلات جهانی آورده است: «اکنون اسلام از حاشیه‌ی معادلات اجتماعی و سیاسی جهان خارج شده و در مرکز عناصر تعیین‌کننده‌ی حوادث عالم جایگاهی برجسته یافته است... ابعاد این بیداری مبارک بسی گسترده و دارای امتدادی رمزگونه است.»

بیداری اسلامی باعث تغییر صحنه تاریخی شده و آن چه که براراده ملت‌ها و بصیرت ملت‌ها غلبه پیدا می‌کند بینش اسلامی-توحیدی می‌باشد. و بازگشت ملت‌ها به هویت اصیل و اسلامی باعث نیرو و قدرتی خواهد شد که هیچ قدرتی بر آن فائق نمی آید و باعث افول قدرت‌های استکباری خواهد شد. این قدرت ناشی از ایمان به اسلام و اعتقاد به قدرت پشتیبان الهی و اتکال به خدای متعال است. اما اگر ما ملت‌های مسلمان بیدار باشیم به ندای قرآن-که به ما صبر و استقامت و ثبات امر می‌کند به ما امید می‌دهد-گوش کنیم به خدای متعال سوء ظن نداشته باشیم، به وعده الهی امیدوار باشیم و برای آن تلاش کنیم بدون شک پیروزیم. همه‌ی این بیانات راه درست و مستقیمی را پیش روی ملت‌ها می‌گذارد که برپایه توحید پیروزی ابدی که خداوند در قرآن نوید داده‌اند؛ محقق خواهد شد پس باید مبانی توحید را بیش از پیش در جوامع اسلامی رواج داده، تا دست ابرقدرتها را از کشورهای اسلامی کوتاه گردد. آنچه در دنیا کم‌یاب است حکومت ارزش‌های دینی است، پیدا شدن دین است؛ یعنی اصرار بر تحقق عدالت اجتماعی این حقیقت و هویت ماست. در نتیجه بیداری اسلامی اگر بر پایه توحید، مشارکت مردمی، فرهنگ دینی و مقاومت در برابر تفرقه و دشمنی بنا شود، مسیری پایدار و عزتمند خواهد داشت. تحلیل بیانات رهبر انقلاب نشان می‌دهد بیداری نه تنها متوقف‌ناشدنی است، بلکه رمز ماندگاری آن، فهم عمیق معنوی، تمدنی و سیاسی است.

منابع و مأخذ

- قرآن

- امام خمینی صحیفه امام تهران مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۷
- امان‌لو حسین، تحلیل گفتمانی اسلامی در اندیشه رهبری دانشگاه امام صادق(ع) ۱۳۹۴
- ایزدی مصطفی و همکاران، دیدگاه توحیدی ۱۳۵۶
- حسینی بهشتی سید محمد، توحید در قرآن
- خامنه‌ای بیانات و مکتوبات درباره توحید و سازمان شناسی منابع و مقالات کاربردی کتابها
- خامنه‌ای سید علی، بیانات در بیست و دومین سالگرد امام خمینی (ره) ۱۳۹۰/۳/۱۴
- خامنه‌ای سید علی، بیانات در جمع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی ۱۳۹۰/۱/۱
- خامنه‌ای سید علی، بیانات در دیدار فرماندهان و خلبانان نیروی هوایی ارتش ۱۳۸۹/۱۱/۱۹
- خامنه‌ای سید علی، بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۰/۶/۱۷
- خامنه‌ای سید علی، بیانات در دیدار جمعی از اساتید دانشگاه‌ها ۱۳۹۰/۶/۲
- خامنه‌ای سید علی، بیانات در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه ۱۳۹۰/۷/۲۰
- خامنه‌ای سید علی، بیانات در دیدار فرماندهان و خلبانان نیروی هوایی ارتش ۱۳۸۹/۱۱/۱۹
- خامنه‌ای سید علی، پیام به مناسبت حوادث خونین تألم‌پار کاظمین ۱۳۹۰/۶/۹
- خطبه‌های نماز جمعه تهران در سالروز شهادت حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام ۱۳۸۹/۱۱/۱۵
- راغب اصفهانی، مفردات؛ نشر مرتضوی ۱۳۸۸
- حسینی خامنه‌ای سید علی، سلسه جلسات استاد در کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن در رمضان ۱۳۵۳
- خامنه‌ای سید علی، در مکتب جمعه
- صوفی نیارکی، تقی؛ بیداری اسلامی هویت تمدنی و چالش‌های پیش‌رو در اندیشه‌ی حضرت امام و مقام معظم رهبری به کوشش
- مجلسی؛ بحارالانوار
- مقالات پژوهشی مرتبط با اندیشه توحیدی و تمدن نوین اسلامی بیداری اسلامی
- مهاجرنیا محسن، فلسفه سیاسی آیت الله خامنه‌ای
- ولایتی علی اکبر، فرهنگ و تمدن اسلامی ۱۳۸۴، قم نشر معارف

<http://farsi.khamenei.ir>

<http://www.farsnews.com/newstext.php>

Commented [A4]:

Commented [A5R4]: